

Uplatnění rostlin v různých typech interiérů

T. Kuťková: Application of Plants in Different Types of Interior. Život. Prostr., Vol. 38, No. 1, 12 – 17, 2004.

Plant cultivation in the interior has its deep roots. Together with thermophilous plant cultivation, plant growing in orangeries and greenhouses it is developing also plant cultivation in common interiors. In the last decades the standard of dwelling has been undergoing significant changes. The changing conditions of dwelling create a wide scale of modern interiors. They vary in light conditions, temperature, air humidity, function, equipment. Modern technologies of cultivation, untraditional growing substrata and invention of designers result in original greening of our public and private interiors.

Pěstování okrasných rostlin má hluboké kořeny, sahající až do období starověkých kultur. Zpočátku to byly především venkovní, mrazuvzdorné rostliny, které nevyžadovaly speciální stavby pro pěstování v zimním období. Průlom v pěstování teplomilných rostlin nastal kolem r. 1650 – 1660, kdy se začalo v malých tabulkách vyrábět sklo, což umožnilo budování speciálních staveb, jako byly fíkovny, ananášovny a oranžerie. Jednoduché, částečně rozebíratelné dřevěné stavby se postupně zdokonalovaly v trvale zděné objekty (Krejčířík, 2002), ale neustále sloužily pouze k přezimování subtropických rostlin. Prudký

rozvoj společnosti v 19. století přinesl mimo jiné nárůst cestování, poznávání, sbírání a zasílání teplomilných rostlin do Evropy. Sortiment subtropických rostlin se rozšířil o tropické rody a druhy, které vyžadovaly celoroční pěstování ve speciálních vytápěných prostorách, a tak se začaly budovat první sbírkové skleníky. V nich se, na rozdíl od oranžérií, nepěstovaly rostliny pro sklizeň plodů, ale pro potěchu a pohlázení na duši. Souběžně s pěstováním rostlin ve speciálních stavbách se začalo rozvíjet i pěstování a používání rostlin v obytných interiérech, zahradách a parcích.

Hatiora salicornoides – méně běžný druh interiérových rostlin. Foto: archiv autorky

Kultura bydlení, veřejného a pracovního prostředí

Úroveň bydlení prošla zvláště v posledních desetiletích výraznými změnami. Tradiční lokální vytápění nahradilo centrální nebo dálkové vytápění, přinášející teploty bez výrazného kolísání mezi dnem a nocí, ale zároveň i markantní pokles relativní vzdušní vlhkosti. Malá okna ustoupila velkým zaskleným plochám, způsobujícím hlavně v letním období až nadbytek přímého slunečního záření. Neekonomicky velké a vysoké místnosti se změnily na menší, často až velmi stísněné prostory bytů v panelových domech, kde panuje účelnost a praktičnost nad ostatními funkcemi. I když převážná většina bytového fondu v ČR i SR připadá na byty v panelových domech, setkáváme se i s jinými, pro pěstování květin podstatně vhodnějšími interiéry.

Každý interiér, trvale nebo přechodně obývaný či využívaný, plní určité funkce. Vymezením funkce

interiéru se určuje jeho převládající technické vybavení, ale na to, aby působil na člověka příjemně, je potřeba věnovat velkou pozornost doplňkovému mobiliáru, jako jsou koberce, záclony, umělecké předměty či rostliny, které můžou vnést do interiéru výtvarnou myšlenku. Při výběru druhů a způsobu použití rostlin je nutno respektovat jak obecně platná esteticko-kompoziční pravidla a principy, tak biologické požadavky rostlin. Ne každá rostlina se hodí do každého interiéru a ne všechny interiéry mají podmínky na pěstování rostlin. Ke každému interiéru je potřeba přistupovat jako k individuálnímu objektu a v koordinaci s dalšími profesemi, především s bytovým architektem, docílit harmonického celku.

Typy interiérů z hlediska nejvýznamnějších faktorů uplatnění okrasných rostlin

Současné interiéry je možno klasifikovat podle různých hledisek. Mezi nejvýznamnější faktory ovlivňující uplatnění rostlin patří teplota v zimním období, světlo, technické vybavení interiéru a jeho převládající funkce.

- **Rozdělení interiérů podle teploty v zimním období:**
  - **Teplé interiéry** se vyznačují vysokou a vyrovnanou teplotou (20 – 25 °C) v průběhu dne a noci, nebo vysokou teplotou s malým kolísáním mezi dnem a nocí (o 2 – 3 °C). V současnosti se jedná o převládající typ interiéru, který najdeme mezi veřejnými i soukromými interiéry. Jsou to např. byty v panelových domech, čekárně u lékaře, různé typy pracovních interiérů (kanceláře, ordinace, učebně atd.), restaurace apod. K jejich ozelenění jsou vhodné především druhy nižších pater tropických rostlinných formací, např. *Dieffenbachia*, *Anthurium*, *Peperomia*, *Aglaonema*, *Codiaeum*, *Syngonium* a mnoho dalších.
  - **Poloteplé interiéry** se vyznačují nižšími teplotami v zimě (15 – 18 °C, výjimečně 12 °C). Většinou se jedná o prostory, ve kterých se člověk dlouhodobě nezdržuje, nebo nejsou každodenně využívány, resp. záměrně se v nich udržuje nižší teplota. Můžou to být ložnice, chodby, haly či zimní zahrady nebo i některé veřejné interiéry – společenské místnosti kulturních zařízení s malou frekvencí společenských akcí, shromažďovací prostory, obchodní pasáže, kostely apod. Při výběru sortimentu by se mělo vycházet z rostlinných formací vyšších poloh tropického pásma nebo teplejších oblastí subtropického pásma. Rostliny ze subtropického pásma v zimním období vyžadují nižší teploty, proto pokles na 12 °C na ně působí příznivě, naopak, zvýšení nad 18 °C je nežádoucí. Vhodné jsou např.

Euphorbia polychroma v působivém aranžmá je vhodná k výzdobě recepčního pultu. Foto: archiv autorky

- **Studené interiéry** s teplotou v zimě 5 – 10 °C. Tento typ interiéru je v současnosti nejméně zastoupený jak u soukromých, tak u veřejných interiérů. Nejčastěji se jedná o studené chodby, verandy, zimní zahrady či nevytápěné kostely, některé historické interiéry – hrady a zámky. Jsou vhodné pro pěstování rostlin ze subtropických oblastí, které v zimním období vyžadují výrazný pokles teplot, např. *Nerium*, *Aucuba*, *Aspidistra*, *Hedera*, mnohé sukulentní rostliny (*Crassula*, *Echeveria*, *Kalanchoe*), některé cibulnaté a hlíznaté rostliny (*Crinum*, *Zantedeschia*, *Haemanthus* apod.).
- **Rozdělení interiérů podle světelných podmínek.** Světlo je jedním z limitujících faktorů úspěšného pěstování rostlin v interiérech. V našich zeměpisných šířkách se světelné podmínky výrazně zhoršují v zimním období, což je spojeno s krátkým dnem, mnohdy doprovázeným zamračenou oblohou. Nedostatek světla je většinou v současných interiérech spojen s vysokými teplotami. Tento nepoměr mezi světlem a teplotou, často doprovázený nízkou vlhkostí vzduchu, může způsobit řadu pěstitelských problémů. Nedostatkem světla mohou trpět interiéry staršího bytového fondu s malými okny, pasáže, spojovací chodby a koridory ve školách, obchodních centrech, místnosti situované k severu apod.

Problémem při pěstování rostlin nemusí být pouze nedostatek světla v zimě, ale i jeho nadbytek v létě.

Zahloubený záhon květin v interiéru. Foto: archiv autorky

Týká se to především budov s velkými prosklenými plochami, budov orientovaných na jih či jihozápad.

Na základě převládajících světelných podmínek možno rozlišovat:

- **Nadměrně světlé interiéry** – celoročně velmi dobře až nadměrně osvětlené, často orientované na jih, jihozápad či celoplošně prosklené. Vysoká hodnota světla některým rostlinám vyhovuje, avšak za předpokladu, že jde o rozptýlené světlo. Tam, kde se jedná o přímé sluneční záření, musí být rostliny v letním období chráněny pomocí stínovek, rohoží, žaluzií či speciálních nátěrů skleněných ploch. Spolu s vysokou intenzitou slunečního záření dochází v těchto interiérech k výraznému přehřívání vzduchu v důsledku skleníkového efektu. Účinným opatřením je větrání. K ozelenění těchto interiérů jsou vhodné rostliny pocházející z otevřených stanovišť tropických savan, sucholesů, pouští a polopouští, či rostliny subtropických oblastí z formací tvrdolistých lesů, stepí, pouští a polopouští. Konkrétně lze použít některé rody a druhy z čeledi Euphorbiaceae (např. *Euphorbia tirucalli*, *E. trigona*), Bromeliaceae (např. *Aechmea fasciata*, *Puya*, *Strepto-*

calyx), Crassulaceae, Cactaceae, Cycadaceae, Agavaceae. Dále lze použít takové rody a druhy, jako *Draecena draco*, *Tradescantia sillamontana*, *Ceropegia*, *Hoya*, *Pachypodium*, *Baucarnea* apod. Nadměrně světlé interiéry vyhovují i celé řadě kvetoucích rostlin, např. *Anthurium andreanum* hybridy, *Spathiphyllum*, *Bougainvillea*. Při konkrétním výběru druhů je nutno respektovat požadavky taxonu na teploty v zimě.

- **Světlé interiéry**, u kterých nehrozí silné přímé sluneční záření ani nedostatek světla vyhovují většině pěstovaných rostlin.
- **Tmavé interiéry** – intenzita světla se v nich často pohybuje na hranici možností pěstování rostlin (někdy pouze kolem 400 – 500 Lx). K jejich ozelenění jsou vhodné rostliny nejnižších pater tropických lesů (např. druhy rodů *Syngonium*, *Aglaonema*, *Philodendron*, *Cissus*, *Cyrtomium*, *Adiantum*, *Piper*), či některé druhy temperátních lesů subtropického pásma (např. *Aspidistra*, *Ophiopogon*, *Clivia*, *Fatsia*, *Fatsia*, *Hedera* a jiné).

Často se u jednoho interiéru můžeme setkat s rozdílnými světelnými podmínkami na relativně malém prostoru, proto stanovit přesnou hranici mezi jednotlivými interiéry je poměrně těžké.

- **Rozdělení interiérů podle režimu přístupnosti a převládající funkce.** V zásadě jde o dva typy interiérů – veřejné a soukromé. **Veřejné interiéry** můžeme dále rozdělit podle převládající funkce:

- **Společenské místnosti** – nejčastěji jde o společenské místnosti kulturních zařízení, např. kina, divadla, muzea, galérie, výstavní sítě, koncertní sály, sakrální objekty – kostely a synagogy. Rovněž objekty s jinou dominantní funkcí, jako jsou školy, administrativní objekty, ubytovací zařízení, ve kterých se nacházejí společenské místnosti. Společným znakem všech je, že se jedná o reprezentativní prostory a tomu musí odpovídat i výběr rostlin a způsob jejich použití. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zelen ve formě větších solitérních rostlin nebo sesazovaných nádob, b) dočasná zelen – kvetoucí hrnkové rostliny nebo řezané květiny, které trvalou zelen interiéru vhodně doplní, a tím ho výrazně atraktivní u příležitosti určité společenské události.*
- **Shromažďovací prostory**, ve kterých se kratší či delší dobu shromažďuje větší počet lidí za účelem čekání na určitý výkon nebo činnost – např. čekárny u lékaře, na autobusových a vlakových nádražích, odbavovací haly na letištích, chodby a haly na úřadech, foyery v divadlech a kinech, haly v bankách a hotelích apod. Zvláštním typem jsou **recepční prostory** určené k přijímání návštěvníků, hostů, zákazníků apod. Jsou časté v různých ubytovacích zařízeních, na úřadech, ve firmách. Společnými znaky shromaž-

Pracovní interiér dotváří *Dracaena concina* i vhodně sesazované nádoby. Foto: archiv autorky

řovací prostor jsou: vysoká koncentrace a pohyb lidí, časté otevírání a zavírání dveří, spíše vyšší teploty, nízká vzdušná vlhkost, různorodé světelné podmínky a většinou dostatek místa pro umístění rostlin. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zeleň ve formě větších solitérních rostlin nebo sesazovaných nádob, do terénu zapuštěné nebo vyvýšené záhony, vodní prvky doplněné zelení; tam, kde jsou pro to předpoklady a finanční možnosti, lze pro zpříjemnění doby čekání použít náročnější formy zeleně – květinové vitríny, okna, skříňky atd., b) dočasná zeleň – ke zvýšení atraktivnosti některých prostor, především recepcí, lze využít kvetoucích rostlin, či různých aranžmá z řezaných květin.*

- **Pracovní interiéry** – mohou to být prostory vysoce zatěžované výrobou, jako jsou výrobní provozovny skláren, masokombinátů, chemických závodů apod., ve kterých jsou absolutně nevhodné podmínky pro pěstování rostlin, ale i kanceláře administrativních objektů, ordinace lékařů, autosalony, ateliéry, kadeřnické a kosmetické salóny, učebny apod., které je vhodné dotvořit zelení. Pěstitelské podmínky těchto interiérů mohou být velmi různorodé. Jejich společným znakem je účelnost, funkč-

nost a nedostatek prostoru pro umístění rostlin. Použitá zeleň proto nesmí bránit, omezovat či překážet ve vykonávání pracovních činností. Vzhledem k tomu, že v těchto prostorách člověk tráví dvě třetiny života, měla by sa jejich dotvoření věnovat zvýšená pozornost. Konečný výsledek často závisí od vztahu uživatele pracovního interiéru k rostlinám, od jeho ochoty o ně pečovat. V mnoha renomovaných firmách, především se zahraniční účastí, je tento subjektivní faktor úspěšného pěstování vyloučen tím, že péči o zeleň provozuje odborná firma. Obzvláště velkou pozornost je potřeba věnovat zařízením pro děti, jako jsou jesle, školky, třídy ve školách, družiny apod. Rostliny v nich musí být dostatečně stabilní, nesmí dětem překážet v činnostech, nesmí je lákat svými barevnými listy, květy či plody, nesmí způsobovat alergie, otravy či poranění (např. ostré hrany listů, ostnaté listy atd.). Mimo estetické plní rostliny v těchto interiérech i funkci výchovně-vzdělávací. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zeleň – spíše ve formě menších solitérních rostlin, sesazovaných nádob, závěsných nádob, vertikálních konstrukcí; ve školních zařízeních specifické sbírky rost-*

Moderní plnokvětá odrůda *Kalanchoe*. Foto: archiv autorky

lin seskupované podle geografických areálů, ekologických stanovišť, botanických čeledí či určitých vzhledových vlastností. Aby výsadby splnily své vzdělávací poslání, musí být doplněny odpovídajícími textovými a obrazovými materiály. b) Krátkodobá zeleň – hrnkové kvetoucí sezónně obměňované rostliny, řezané květiny.

- **Historické interiéry** – jejichž hlavním posláním je prezentace životního stylu určitého historického období – např. hrady a zámky. Historické interiéry mohou plnit současně i jinou funkci, např. reprezentační (interiéry vládních a státních orgánů, diplomatů, historických vil apod.). Hrady a zámky se vyznačují špatnými světelnými podmínkami, nízkými teplotami, dobrou vzdušnou vlhkostí a velkým sezónním provozem. Naopak, slouží-li historické interiéry k pracovním činnostem (kanceláře, přijímací salony atd.), jsou to teplé nebo poloteplé prostory. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zeleň – solitérní rostliny nebo sesazované nádoby ve formě historických žardiniér, květinových stolků a skříněk, skleněných poklopů. Velký důraz je potřeba klást na autentičnost tvarů, materiálů a forem použitých nádob a jiných doplňkových materiálů. b) Krátkodobá zeleň – hrnkové kvetoucí rostliny, aranžmá z řezaných a sušených květin odpovídající příslušnému historickému období. Výběr květin a nádob je nutné sladit s ostatním mobiliářem, vyvarovat se moderních nádob, aranžérských trendů či sortimentů rostlin, které se v dané době nepoužívaly.*
- **Interiéry určené k provozování sportovních, rekreačních a relaxačních činností** – sportovní haly, stadiony, fitnesscentra, plovárny, posilovny a jiné. Rovněž to mohou být prostory s uvedenou funkcí v jiných objektech, např. ubytovacích, vzdělávacích, administrativních (hotelech, motelech, penzionech, domech důchodců, lázních, školách apod.). Interié-

ry tohoto typu jsou poloteplé až teplé s nižší vzdušnou vlhkostí (výjimkou jsou plovárny) a s různými světelnými podmínkami. V prostorách, ve kterých je uvedena činnost dominantní, je většinou nedostatek místa pro větší květinové kompozice, pokud s nimi není již počítáno ve stavebním projektu. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zeleň – velké solitérní rostliny, sesazované nádoby, vyvýšené nebo zapuštěné záhony, liniová zeleň ve formě sesazovaných truhlíků apod.*

- **Obchodní centra, obchodní pasáže** – často je dominantní prodejní funkce spojena s řadou dalších (pracovních, společenských a pod.) a vznikají objekty multifunkčního charakteru (jsou v nich soustředěny obchody, kavárničky, restaurace, kina, galerie, sály apod.). V současnosti jsou to návštěvnický hodně využívané objekty. Prostory se vyznačují různorodými světelnými podmínkami. Některé části objektů mohou být silně osluněné a přehříváné, v jiných je naopak nedostatek světla (spojovací koridory bez oken a prostory vzdálené od oken). Rostliny v nich jsou často odkázány pouze na umělé osvětlení. Většinou se jedná o teplé až nadměrně teplé interiéry se silným návštěvnickým provozem, v důsledku čeho dochází k častému znehodnocování rostlin (mechanickým poškozováním, vylíváním nápojů a odhazováním odpadků a cigaretových ohorků do pěstebních nádob apod.). Pozitivem je skutečnost, že mnohdy již stavební projekt počítá s pěstováním rostlin, budují se pro ně zapuštěné nebo vyvýšené záhony, římsy pro umístění liniové zeleně, žlaby, květinová okna, vodní plochy apod. *Vhodné formy zeleně: a) dlouhodobá zeleň – solitérní rostliny, aleje velkých stromů, sesazované nádoby začleněné do odpočinkových ploch, kavárniček, restaurací, vyvýšené a zapuštěné záhony, paludária, vertikální konstrukce. b) Krátkodobá zeleň – extrémní podmínky těchto objektů vyžadují častou obměnu menších taxonů, které jinak patří k rostlinám pro dlouhodobé použití v interiéru. Ze sezónních rostlin se používají především rostliny navozující atmosféru určitého období (např. Vánoce pomocí *Euphorbia pulcherrima*, *E. milii*, *Cyclamen persicum*, jara pomocí *Primula acaulis*, *Tulipa*, *Narcissus* apod.)*

Soukromé interiéry jsou interiéry, do kterých není umožněn přístup široké veřejnosti. Mohou plnit různé funkce, ale ve většině případů je jejich dominantní funkcí bydlení soukromých osob. Mimo bytů a rodinných domů mohou být soukromými interiéry také např. bazény, zimní zahrady, nahrávací studia, galerie apod.

Předmětem dalšího členění jsou *obytné interiéry*. Nejčastěji je tvoří prostory vstupní a komunikační, pracovní, společenské, odpočinkové a hygienické. Každ-

dý prostor plní určitou funkci, která by se měla při výběru a umístování rostlin respektovat. U menších interiérů mohou být některé funkce kumulované a vznikají kombinované prostory.

- **Vstupní a komunikační prostory** – jsou to většinou vstupní haly, verandy, předsíně a chodby. Většinou v nich nebývá příliš mnoho místa pro umístování rostlin. Při častém otevírání a zavírání dveří se mohou rostliny mechanicky poškozovat, trpět chladem a průvanem. Spíše jde o prostory chladné s různými světelnými podmínkami. Dovolují-li to prostorové a světelné poměry, k ozelenění lze vybrat z druhů ze subtropických oblastí.
- **Pracovní prostory** jsou určeny k výkonu různých pracovních činností. Nejčastěji to jsou kuchyně, pracovny či pracovní kouty a dětské pokoje. Společným znakem všech je maximální funkčnost a účelnost, omezený volný prostor, dobré přirozené nebo doplňkové osvětlení. Podmínky pro pěstování rostlin v nich jsou velmi podobné jako u veřejných interiérů s dominantní pracovní funkcí. Specifickým prostorem s vyšší vzdušnou vlhkostí jsou kuchyně, které pak vyhovují pěstování rostlin s vyššími nároky na vzdušnou vlhkost, např. *Nephrolepis*, *Pteris*, *Marantha*, *Peperomia* a jiných. Rovněž jsou vhodné pro uplatnění krátkodobých rostlin okrasných květem (např. *Primula acaulis*, *Campanula isophylla*, *Senecio cruentus*), plodem (např. *Solanum pseudocapsicum*, *Capsicum annuum*) či pro rostliny pěstované jako kořeny (např. *Origanum vulgare*, *Thymus vulgaris*). Sušené plody paprik, okrasných tykví či svazky obilí, kukuřice, levandule apod. v nich působí velmi přirozeně. Pro výběr a použití rostlin v dětském pokoji platí stejné zásady jako u veřejných pracovních interiérů určených k aktivitám dětí.
- **Společenské prostory** představují reprezentační část bytu či domu. Patří k nim obývací pokoj a obývací hala. Většinou mají dobré podmínky a dostatek prostoru pro umístění větších solitérních rostlin i sesazovaných nádob. Rovněž lze použít náročnější formy zeleně, jako jsou květinová okna, květinové skříně, epifytní kmene, terária apod. Velkou pozornost je potřeba věnovat výběru pěstitelských nádob a dalších doplňkových materiálů, které musí vytvořit se zařízením harmonický celek.
- **Odpočinkové prostory** – nejčastěji se jedná o ložnice nebo kouty na spaní. V současné uspěchané době v nich člověk tráví spravidla velmi málo času, a proto se jim i v interiérech věnuje pouze nejnútnejší prostor. Z hygienických důvodů není vhodné v nich používat velké květinové sestavy, ani silně aromatické rostliny, jako např. *Syringa*, *Convallaria*, *Lilium* či rostliny způsobující alergie (*Primula obconica*, kvetoucí trávy apod.).

Netradiční způsob použití *Syngonium*. Foto: archiv autorky

- **Hygienické prostory** jsou především koupelny a sociální zařízení. V současných moderních interiérech mají většinou dobré světelné podmínky a dostatek místa i pro rostliny. Jejich velkou předností je vyšší vzdušná vlhkost a proto tam lze použít i náročnější tropické rostliny, které v ostatních částech interiéru trpí suchým vzduchem, např. druhy rodu *Marantha*, *Ctenanthe*, *Nephrolepis*, *Asplenium*, *Philodendron melanochrysum*, *Cissus discolor* a jiné.

* * *

Není možné postihnout všechny typy interiérů a vhodné formy zeleně pro jejich dotvoření. Samostatnou kapitolu by mohly tvořit seznamy vhodných rostlin, přesto by byly neúplné a mnohdy nepřesné. Ačkoliv byl učiněn pokus o určitou klasifikaci interiérů a zevšeobecnění některých jejich vlastností, před zpracováním projektu ozelenění konkrétního interiéru vždy musí být provedena důkladná analýza provozu a pěstebních podmínek.

Tak jako v celé naší profesní činnosti, i zde platí zásada: ideálním řešením je spolupráce stavebního a zahradního architekta od samého začátku zpracování projektu. Jedině tak se rostliny mohou stát nedílnou součástí harmonického dotvoření interiéru a ne pouze náhodně umístěným prvkem tam, kde zbylo místo.

Literatura

Krejčířík, P.: Fikovny, oranžerie, skleníky, zimní zahrady. *Zahrada – park – krajina*, 12, 2002, 3, s. 2 – 3.

Ing. Tatiana Kuřková, CSc., Ústav biotechniky zeleně Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, Zahradnická fakulta Lednice, 691 44 Lednice
kutkova@zf.mendelu.cz